

DISSERTATIO IURIDICA
DE

I V R E
EPITAPHIORVM

Q V A M

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE, IVLIAE, CLIVIAE, MONTIVM,
ANGARIAE, GVESTPHALIAE,
RELIQVA,

CONSENTIENTE ILLVSTRI ICTORVM ORDINE
P R A E S I D E

VIRO AMPLISSIMO ET CONSVLTISSIMO

DOMINO

NICOLAO PRAGEMANNO

PH. ET I. V. D.

AVLAE AC REGIMINIS SAXO-VINARIENSIS
ADVOCATO ORDINARIO

PATRONO, PRÆCEPTORE AC HOSPITE SVO

ETATEM DEVENERANDO

DIE VII DEC. A. O. R. M D C C X X.

PVBLCÆ DISQVISITIONI SVBMITTIT

A V T O R

SAMVEL DIEZ

VLMA-SVEVVS.

IENE LITERIS FICKELSCHERRIANIS.

1720, 14

18

7/2

IN
VIRI
EPI
SCOPORVM

FACTO
ROMAE
GUILIELMO

DE
SACRA
SACRILEGIA

NICOLAUS
SACRILEGIA

SACRILEGIA

ILLVSTRI AC GENEROSISSIMO
DOMINO
HENRICO DE BESSERER,
à Zhalffingen/
DYNASTIAE LEIPHEIMENSIS
PRAESIDI SVPREMO
LONGE MERITISSIMO, CELEBERRIMOQVE
DOMINO AC PATRONO SVO
GRATIOSO.

ITEMQVE

V I R O

PRAENOBILISSIMO, PRVDENTISSIMO, SPECTATIS-

SIMOQVE

DOMINO

WOLFFGANGO THOMAE

SHELLNEGGERO

INCLVTAE REIPUBLICAE VLMENSIS

SENATORI MERITISSIMO

ANNOEAEQVE PVBLICAE h. t. PRAEFECTO

PERQVAM CONSPICVO

PATRONO, FAVTORI ET AFFINI SVO

OBSERVANTISSIME COLENDO

DENIQUE

NOBILISSIMO ATQVE PERSTRENVO

DOMINO

MATTHIAE ZECHIO,

PRAESIDII VLMENSIS SIGNIFERO

OPTIME MERITO

FAVORI ET AVVNCVLO SVO

OMNI HONORIS ET AMORIS CVLTV PROSEQVENDO.

HOC
QVALECVNQVE STVDIORVM SVORVM SPECIMEN
EA
QVA PAR EST
REVERENTIA ET SVBMISSIONE
IN
DEVOTI GRATIQVE ANIMI
TESSERAM
CVM VOTO OMNIGENAE PROSPERITATIS
STRENAE LOCO
OFFERT
AC SE SIMVLQVE STVDIA SVA
CONSECRAT
SAMVEL DIEZ.

DISSERTATIONIS HVIVS AVCTORI

DOCTISSIMO

NICOLAVS PRAGEMANNVS

QVam mihi mancupasti, dissertationem de jure epitaphiorum, eandem, quam accepi, reddidi; sed non in eodem statu, quo eam accepi. Ut enim de hoc ultimo dicendi capiam primordia, quam valida erat corporis mei affectio, cum primi inter nos de hoc themate sermones miscerentur, primæque Tuæ lineæ mihi exhiberentur. Sed, quod dixit, nescio quis, (a) non sentire nos, quod vires decreverint, sentire autem, quod decreverint; id ego, cujus uno momento plane inoffensa erat valetudo, altero statim vix signum vitæ relinqvebat, meo damno sum perdoctus. Hoc ipsum vero partim in causa fuit, ut, cum scribere nihil potuerim, dissertationem tuam tantum perlegerim, & pauca admodum, præfenti tibi dicta, tuæ lituræ corrigenda reliquerim.

(a) *Rem ipsam pertractat BACO DE VERVLAMIO Sermon. fidel. cap. 30. Operum edit. Londinens. de 1638. F. p. 214. edit. Amst. lod. de 1662. 12. Tom. I. p. 153.*

querim. Non tamen id solum in causa fuit, sed altera adhuc superest, ut tua maneat dissertatio, & quod mihi abunde testatur arctius, quod Tecum habeo, commercium, id aliis hæc ipsa testetur dissertatio, Tuum in mansuetiores musas studium, in jurisprudentiam amorem, in parentes pietatem. Unde ne nunc quidem, licet quæ Dei gratia est, vires sensim redintegrem, aliquid adjicio, sed hunc tui ingenii foetum tibi remancupo, ut inter bonos bene agier oportet, & sine fraudatione; quæ translaticia est juris nostri formula. (b) Gratulor interim & hoc ipsum Tibi specimen, & quævis prospera imposterum opto, ut, quod ereptum est Maxime Rev. Domino Parenti per pientissimæ Matris Tuæ obitum, haud vulgare solamen, id tu abunde refarcias, cumque illam hæc vita vobis reddere non possit, de annis illius vestri utriusque, ex pervetusto acclamandi ritu (c), anni adaugeantur, diuque, ut verbis utar, a Te ipso laudatis, (d) in altero ecclesia antistitem habeat, in altero republica virum.

(b) CAIVS *Instit. Lib. 1. tit. 6.* ibique SCHVLTING. p. 55.

(c) TERTVLLIANVS *apolog. cap. 35. p. m. 574.*

(d) *Dissertationis hujus §. 2. p. 3.*

Q. D. B. V.

DE

IVRE EPITAPHIORVM.

§. I.

Um juxta monitum VLPANI in *L. i. pr. ff. de I. & I. L. i. §. i. ff. de Pact.* prius nominis habenda sit ratio, hinc etiam, ne præterea in regulas boni methodi impingere videar, antequam rem ipsam aggredior, pauca de vocis Etymologia, homonymia, synonymia & affinibus præmittenda esse duxi. Est autem EPITAPHIVM proprie inscriptio, quæ fit supra sepulchrum, & derivatur a græco ἐπι & τάφῳ sepelio, quasi dicas, supersepulchrale scil. monumentum. In latiori significato idem est, ac *Epitaphius sermo*, *Epitaphia oratio*, quod ad sepulchrum proferri solet, & alias etiam dicitur *Monodia*, lugubris cantus, qui fit a præfica in defunctorum funeribus, quasi unius cantus; Nam ceteris flentibus sola præfica canit. vid. NIC. PEROTTI *Cornu Copia col. 651.*

A

Hu-

Hujusmodi cantus a nostris *Nenia*, a Græcis quoque *Epicedium* dicitur. De *Neniis* vid. late ALEX. AB ALEXANDRO, *Genial. Dier. Tom. I. Lib. III. cap. VII. p. 626. & seq. in not.* Epitaphium a Græcis etiam alio nomine vocatur *Epiodium*, seu *Epioedium*, canticum, quod dicitur cadaveri nondum sepulto, ex *Th* super, & *add*, canticum. In veteri Inscriptione apud GRUTERUM f. 669. Epitaphium pro ipso sepulchro sumitur. Nec non interdum quamlibet Inscriptionem denotat, ut apud SVGERIUM *Lib. de Reb. in Administr. sua gestis, cap. 28. & Lib. de Consecrat. Eccles. S. Dionys. p. 354.* Epitaphium itidem pro quavis inscriptione descripsit eruditus MABILLONIVS in *vita S. Radbodi Hexasticon hoc titulo: Radbodi Epitaphium de Viatico Christi.* vid. DV FRESNE *Glossarium Tom. II. voc. Epitaphium.* Liber it. D. HIERONIMI, qui *de Viris Illustribus* inscribitur, a quibusdam *Epitaphium* dicitur, qui titulus, ut inquit D. AVGVSTINVS probari posset, si eorum tantum hominum vel vitas vel scripta contraerent, qui jam defuncti essent. Hinc etiam *Epitaphista* apud SIDONIUM, qui Epitaphia conficit. vid. ALEX. AB ALEXANDRO *Dier. Genial. Tom. II. Lib. VI. Cap. XIV. p. 598. in not.*

§. II.

Dividuntur Epitaphia ratione formæ in Oratoria, quæ more Elogiorum scribuntur, & Poëtica, quæ Epigrammatis affinia sunt. In genere vero juxta IAC. GVTHERIUM *de Iure Manium Lib. II. Cap. 27.* ponuntur vel ad honorem Defunctorum, vel ad ignominiam, vel etiam in ridiculum eorundem, quæ alias quoque jocosa

EPITAPHIORVM.

3

jocosa dicuntur. Ad priorem classem in specie refert laudatus GVTHERIVS *c.l.* Epitaphium illud, quod apud XIPHILINVM extat *in vita Hadriani*: *Hic jacet Similis, cujus aetas multorum annorum fuit, ipse septem dumtaxat annos vixit.* Similis enim hicce per multos annos egregia invitus quidem obiit munia, quibus postea ultro se abdicavit, rurique septem reliquos vitae annos transegit, atque monumento suo verba haec inscribi iussit. Prae aliis maxime & huc pertinet Epitaphium, Episcopi cujusdam Gandavi sepulti, in *MISSONS Reise nach Italien p. m. 1230.* his verbis.

Ecclesia Antistivē amisit,

Respublica Virum.

Cujus arguta brevitati major certe Emphasis inest, quam amplissimae alias Orationi, ut loquitur d. *MISSON L.c.*

§. III.

In secunda classe varia quoque dantur monumenta, quae in ignominiam defunctorum ponebantur, exemplum est in *GRUTERO f. 852.*

VIBLÆ O. L. CALTBENI.

LIBERTÆ LENÆ AB. AS-

SE. QVÆSITVM. LVCRO.

SVO. SINE. FRAVDE. ALIORVM.

H. M. H. N. S.

Aliud est exemplum in *MARVILLE Melanges d'histoire & de Litterature vol. III. p. 29.*

Atimeto. Lib.

Cujus. dolo. filiam. amisit. vestem. &. clavam.

Unde. sibi. collum. alliget.

A 2

Multa

Multa alia hujusmodi inveniuntur alibi passim, imprimis in ÆICHERII *Theatro funebri*, Part. IV. sc. V.

§. IV.

Ad tertiam classem præcipue referuntur Epitaphia falsa seu jocosa, quæ vel sunt nude ridicula, vel in specie ad deridendum facta, iis nim. qui deprehendi aut rideri meruerunt. Ad hanc classem pertinet in primis notum illud Epitaphium, vulgo Est! Est! Est! dictum, cujus historiam late exhibet MISSON in *seiner Reyse nach Italien p. m. 990.* verba inscriptionis hæc sunt: *Est, Est, Est, propi. nimum Est, Io. de Fuc. D. meus mortuus est.* Quæ verba, ut ipse MISSON *c. l.* monet, nullibi tam accurate descripta videntur, ceu ab ipso factum. Hujus generis ridicula & jocosa inveniuntur ap. BATERLINCK in *Theatro Historico, Lit. E.* quædam etiam in *Argutiis* P. MASENII, in GVEVARRA *P. I. Epist. ad Admiratum*, & in DRAVDIO lectissima, præsertim illa, quæ Ænigma continent, huc vero proprie non spectant.

§. V.

Sic ergo quartam classem forte constituent Epitaphia ingenii tantum causa facta, ut plerumque sunt illa, quæ a Poëtis conficiuntur, & ad præcedentes classes convenienter referri nequeunt. Quo pertinent cumprimis illa, quæ animalibus constituuntur, de quibus tamen infr. §. 18. Item in specie etiam Ænigmatica; quorum celeberrimum est Enimma Bolognese, ut Itali vocant, ÆLIA, LELIA, CRISPIS, quod commentariis

EPITAPHIORVM.

riis complures Viri doctissimi illustrare tentarunt, & ex antiquo marmore in novo reparari curarunt Bononienses, & inprimis ACHILLES VOLTA Senator, adpositis ad latera nominibus eorum, qui ad ejus explicationem totos tractatus scripserunt. Verba hujus Epitaphii sunt sequentia:

D. M.

ÆLIA LELIA CRISPIS.

NEC VIR NEC MULIER NEC ANDROGŪNA

NEC PVLLA NEC IVVENIS NEC ANVS

NEC CASTA NEC MERETRIX NEC PVDICA

SED OMNIA

SVBLATA

NEQVE FAME NEQVE FERRO NEQVE VENENO

SED OMNIBVS

NEC COELIS NEC AQVIS NEC TERRIS

SED VBIQVE IACET

IVCIVS AGATHO PRISCIVS

NEC MARITVS NEC AMATOR NEC NECESSARIVS

NEQVE MOERENS NEQVE GAVDENS NEQVE FLENS

HANC

NEC MOLEM NEC PYRAMIDEM NEC SEPVLCRVM

SED OMNIA

SCIT ET NESCIT CVI POSVERIT.

§. VI.

In genere apud Græcos Epitaphia juxta *Legem Platonis* quatuor versus excedere permissum non erat, ut videri potest in *CIC. Lib. II. de LL. in fin.* ubi hæc verba: *Exstrui autem vetat sepulchrum altius, quam*

A 3

quod

quod quinque diebus absolverint, nec e lapide excitari plus, nec imponi, quam quod capiat laudem mortui incisam quatuor heroicis versibus, quos longos appellat Ennius. Quo respicere etiam videntur versus PROPERTII Lib. IV. Eleg. V.

Hoc carmen media dignum me scribe columna,

Sed breve, quod currens vector ab urbe legat.

Verum a Platone dictum quidem præclare, sed suæ secundum instituta civitatis. Nam aliter factitatum non solum a Græcis suis, sed & a Latinis nostris barbarisque videmus. Inolevit etiam plerisque antiquorum usus, ut soluta frequentius oratione, quam versu Epitaphia sepulchris inscriberent: cum e contrario Græci, & ii quidem antiquissimi, non nisi versu sepulchris inscriptiones adhiberent, quæ & quod elego plerumque carmine fierent, *ἐλεγία* a Græcis sæpe vocata sunt. Vid. LILII GREG. GTRALDI, *de Vario sepel. ritu lib. Miscellan. Erud. Ital. Tom. III. insertus, pag. 359.*

§. VII.

Epitaphia quoque in diversis linguis simul scripta sæpenumero reperiebantur, ut scilicet peregrinantibus & exteris, linguæ Romanæ ignaris, sensus eorum nihilominus innotescat. Uti exemplum est apud CAPITOLINVM *in vita Gordiani III.* cujus Epitaphium in Græca, Latina, Hebraica & Ægyptiaca Lingua scriptum erat. Quo etiam quodammodo referri potest Epigraphe illa, quam Lingua Hebraica, Græca & Romana cruci, cui Christus affixus erat, imposuit Pilatus. Et in eo maxime notabilis est, quod Christus in folio crucis sedens

dens palam Rex æternus omnium populorum ejus ipſius manu proſcribatur, cujus ore fuerat uſurpati Regni damnatus, ut loquitur BEZA *in not. ad Job. Cap. XIX. verſ. 19.* Græcis v. & Latinis Litteris (quæ certe Gentium ſunt) ſcriptus fuit titulus, ad oſtendendum, hunc Regem non Judæis tantum, ſed & Gentibus imperatum, ut idem refert *ad Matth. Cap. XXVII. verſ. 37.*

§. VIII.

Sæpius etiam monumentis ſepulchralibus variæ figuræ incifæ videntur. BRODEVS enim *Lib. III. Epigr. Græc.* ſcribit: *Antiquos ejus artis instrumenta, quam apud viros exercuiſſent, mortuorum quoque ſepulchris inſculpſiſſe.* Ita nim. Archimedes cylindrum ſphæra comprehenſum ſepulchro ſuo imponi juſſit, *cic. 5. Tuſc. 64.* Cujus exemplo Ramus Logicam ſuo ſepulchro inſcribi vult *in præfat. Logica.* Sic ergo hujusmodi figuræ ad explicationem inſcriptionis multum conferunt. Ex. gr. in Epitaphio quodam apud GRVTERVM, cujus verba ſunt:

D. M.

M AVRELIO ER

MAISCO

BENEMERENTI

QVEN. OMNES SODALES

SVI QVERVNT.

non pateret, quis fuerit ille Ermaiscus, niſi ex appoſitis figuris id ipſum appareat. Ita in dicto monumento figura piſcis, piſcatorem, & figura navis, nautam illum fuiſſe indicat. Sic porro figuræ monumentis ſepulchralibus incifæ non raro etiam ſunt criteria Religionis.

Ita

Ita v. g. variæ abbreviaturæ & characteres, nominis Christi, columbæ Pacis, Rami Palmarum, signa Crucis, & Coronarum in antiquis Epitaphiis pro certo indicant, defunctos Religioni Christianæ addictos fuisse, seque hoc ipso ab Ethnicis distinguere voluisse. vid. *MISSON Lib. cit. p. m. 717.*

§. IX.

Et hinc quoque luculenter satis patet, Epitaphia antiqua non tantum esse valde utilia, verum etiam quam maxime jucunda, vid. *MARVILLE Melanges d'histoire & de Litterature, ubi Vol. II. pag. 95. hæc verba: La Lecture des anciens Epitaphes, dont nous avons des Recueils, n'est pas une lecture sterile & ennuyeuse. Dans un sujet si triste, il se trouve quantité de traits agreables, & de remarques curieuses touchant l' Histoire & la Morale, qu'il est bon de mettre devant les yeux de jeunes gens, a qui l'on veut donner une belle education.*

§. X.

Probe tamen discernenda sunt Epitaphia a Cenotaphiis; Epitaphium enim sec. dicta §. 1. est monumentum sepulchro impositum. Cenotaphium v. è contrario est sepulchrum inane, h. e. monumentum nudum, pro loco religioso non habendum, arg. *L. 6. §. ult. de Rel. & Sumt. fun.* & ideo iterum ad usus profanos applicari potest. Id quidem religiosum esse, adducto Virgilii testimonio, *MARCIVS* credidit in *L. 6. §. ult. ff. de R. D.* verum mox ejus sententia refutatur auctoritate *Rescripti DIVORVM FRATRVM* in *L. seq. 7. eod.* Ut adeo

adeo ille §. ult. non magis Lex sit, quam ex. gr. LABEONIS sententia in L. 42. ff. de Act. empt. relata & deinde rejecta, ut & alia ejusdem in L. 60. §. 1. & L. 61. ff. pro soc. & NERVÆ in L. 1. §. ult. & L. 2. ff. de Acq. vel amitt. possess. & PAULI in L. 1. §. ult. & L. 2. ff. Si quid in fraud. patr. & aliorum sine fine modoque. Pluribus Vid. BYNKERSHOECK *Observat. Jur. Röm. Lib. I. Cap. V.*

§. XI.

Perractatis sic breviter generalioribus, jam ad tractationem specialiolem progredior. In hac autem agendum erit (1) de Iure Epitaphii constituendi, (2) de Iure Epitaphii constituti. In prima Sectione quatuor quæstiones consideranda occurrunt: (1) Quis Epitaphium constituat, (2) Cui imponatur, (3) Ubi, & (4) Quomodo constituatur? In secunda Sectione pariter etiam quatuor membra dijudicanda erunt: (1) Quod Epitaphii constitutio inducat quasi contractum cum defuncto, (2) Quod inducat præsumptionem, & operetur probationem, (3) Quomodo delinquatur circa Epitaphium, & (4) Ex qua causa tolli possit?

§. XII.

In Sectione I. DE IVRE EPITAPHII CONSTITVENDI prima quæstio occurrit: *Quis Epitaphium imponat?* Epitaphium constituunt nonnunquam defuncti in vivis adhuc sibimetipsis, id quod ex multis Inscriptionibus videre licet, ex. gr. GRVT. f. 611.

B

DONATVS

DONATVS

AVG. LIB. ET.

ANNIA. PRIMITIVA.

HANC. SEDEM.

FRVCTVM. LABORIS. SVI.

VIVI. SIBI. POSVER.

Quemadmodum enim si monumentum heres fecisset, adscribebatur, H. F. i. e. *Heres fecit*, seu *Heredes fecerunt*, vel H. F. C. i. e. *Heres faciendum curavit*. Et quidem si ultro heres, libertus, seu qui alius id sua pecunia fecisset, addebat, *Fecit de suo*. Aut si id testator fieri iussisset, ad debatur H. E. T. F. i. e. *Heredes ex Testamento fecerunt*, vel, *ex voluntate*, aut, *secundum voluntatem fecerunt*. Sic etiam si ipsemet vivus sibi monumentum extruxisset, adscribebatur V. F. i. e. *Vivens seu Vivus Fecit*: vel V. F. C. i. e. *Vivens seu Vivus Faciendum Curavit*: vel, V. H. S. F. M. i. e. *Vivens seu Vivus Hoc Sibi Fecit Monumentum*, vel *Se Viva Fecit Sibi*. Huc pertinent hæ ap. Valerium Probum notæ, V. S. P. & V. S. L. M. quas ille valere ait: *Vivens sibi posuit*, & *Vivens sibi locum Monumenti*. It. hæ: O. V. F. i. e. *Omnia Vivus Fecit*. & hæ M. C. & M. S. P. i. e. eo interprete: *Monumentum conditum & Memoriae Suae Posuit*. Quod si locum monumenti emissent scribebant, *Vivus comparavit vel emit*, & interdum addebant, *se sibi & suis Fecisse*. Hoc enim significant hæ notæ: V. F. S. E. S. Quas formulas hic recensitas omnes, nec non & alias varias antiquis Inscriptionibus comprobat BRISSONIVS *de Formulis*, & *Solemnibus Populi Rom. Verbis Lib. VII. p. 694. & seqq.* Præterea dic-
ctas

ctas formulas non tantum antiquitus sed hodie quoque plerasque adhuc in usu esse ex Epitaphio D. IO. STROMERI, in Templo Academico hic Ienæ sepulti apparet, cuius verba finalia hæc sunt:

HVMANÆ FRAGILITATIS HAVD IMMÉMOR, SIBI SVISQVE VIVVS IN SPÉM CERTISSIMÆ RESVRRECTIONIS H. M. P. C. ANNO PARTVS SALVTIFERI cło D XC VII. MENSE NOVEMB. DIE VICESIMO SECYNDO.

§. XIII.

Plerumque Epitaphia imponunt proximi cognati, affines, conjuges, &c. qui id sæpe etiam in ipsâ Inscriptione exprimunt, Ex. gr. GRVT. f. 688.

D. M.

L. IVLI. EPIGONI.

VIXIT. ANNIS. XXVI. M. V. D. XII.

CORPVS. INTEGRVM. CONDITVM.

L. IVLIVS. GAMVS.

PATER. FILIO. PISSIMO.

Aliud ibidem f. 741.

FILII.

POSVERVNT. MEMORIAM.

PATRI. SVO.

SATVRNIANO. POTIO. ORTO.

CVM. COMPARE. SVA.

VALENTINIANA. VOLVSIÀ.

Elegans quoque epitaphium incisum marmorì in D. Pauli Basilica; Petilii Processii, sedis prætoriana togati, qui obiit Probo Iuniore Consule, hoc est, anno reparatæ Salutis 513; verba ejus ap. DEMPSTERVM *Antiqu. Rom.* Lib. V. p. 905. & seq. hæc sunt

B 2

Post

Post mortem si vivat amor, si gratia prisca
 Durat in arcanum mentis adacta bonum
 Quamvis Luctificum fratris tamen accipe carmen
 Ne mala sit tumulis extera lingua tuis.
 Te Natura parens omni depinxerat arte,
 Moribus, ingenio, corpore, mente, fide.
 Purus amicitia cultor, servator honesti,
 Eloquentio miseros, vel pietate fovens.
 Hinc est, quod toto semper te flebimus ævo,
 Quod fuerit juveni vis tibi multa senis.
 Te genetrix, fratresque simul, te compare luctu
 Perpetuis lacrymis plangit amara domus.

HIC. REQUIESCIT. IN. PACE.

B. M.

PETILIVS. PROCESSIONVS. V. S. TCGATVS.

INL. P. P. QVI. VIXIT.

PL. M. ANN. XXXVIII. DEB.

E.

SVB. DIE. KAL. IVL. PROBO. IVN. V.

C. COS.

§. XIV.

In genere v. Epitaphia exstruunt, qui curam fun-
 neris gerunt; Pertinet autem fueris cura juxta *L. 12.*
§. 4. de Rel. & Sumt. fun. ad aliquem ex triplici causa.
 Et quidem (1) propter jussum testatoris, sc. si defun-
 ctus vel ante mortem, vel in specie in testamento quem
 elegit. Ubi v. in specie notandum, quod non obstrin-
 gatur ille, cui testator hoc injunxit, ut funerandi mu-
 nus subeat invitus, si emolumento, quod forte hoc in-
 tuitu reliquerat testator, carere velit, *L. 12. §. 4. ff.*
de

de Rel. & Sumt. fun. aut si defunctus eo nomine delegato plane nihil reliquerat, cum Onera honoribus cohæreant, *L. 1. §. 15. seq. ff. de Collat. Bonor.* & non honorati regulariter nec onerari debeant. Et hic quæritur, num, si decedens Monumentum exstruendum alicui delegaverit, hoc pro Mandato haberi possit? cum mandatum personale sit, & Morte utriusque vel Mandantis vel Mandatarii regulariter expiret, arg. *L. 8. §. 3. de Lib. Legat. L. 26. ff. Mandati §. 11. I. cod. L. 6. ff. de Jurisdicct.* Mandatum tamen de constituendo Epitaphio cum post mortem demum Mandantis effectum fortiri queat, nec cum monte ejus solvi potest *L. 12. §. ult. Mandati.* Nec obstat *L. f. ff. de Solut.* Verba enim priora loquuntur de stipulatione alterius post mortem meam facta, cum mandatum per se non sufficeret. Ultima vero verba loquuntur de mandata solutione, quæ fieri potest ante mortem; vid. WISSENBACH *ad ff. Exercit. XXXII. th. 19.*

§. XV.

Curam funeris (2) habent nonnulli propter successionem in patrimonium defuncti factam, sive heredes sint ab intestato, sive ex testamento, sive Iure Civili, sive Prætorio. Quod pariter & hodie adhuc heredes in ipsis Epitaphiis plerumque indicant. Ex gr. in Epitaphio v. 10. SVEVI in Templo hujus loci Academico exstante :

D. S.

HIC IVSSO REX SVMMÆ TVO MEA
LANGVIDVS OSSA.

PONO TVI REPETIT SPIRITVS ASTRA,

THRONI,

HOC SATIS EST VOTOQVE MEO
SVBLIMIVS OMNI

QVOD VIDEANT OCVEL QVEM

PRIVS ALMA FIDES

TYMVIVS IOHANNIS SVEVII MISNICI, VTRIVSQVE IVRIS ET
PHIL. D. ANTECESSOR. IN HAC VNIVERSITATE. MERITISSIMI,
CVRIÆ PROVINCIALIS: SCABINATVS ADSESSOR. GRAVISSIMI,
CONSILIARII SAX. FIDELISS. NATI ANNÆB. MDLXIV. MOR.
IEN. CLO DCCCXIV.

P. P.

PERPETVÆ DEFVNCTI DESIDERATISSIMI MEMORIÆ
AC FAMÆ HAEREDES.

§. XVI.

Pertinet etiam funeris cura & sic Epitaphiorum
exstructio (3) propter Sanguinis vicinitatem vel aliam
necessitudinem ad Parentes, Liberos, Fratres, Cognatos,
Affines, Conjuges, &c. de quibus supra §. 13. dictum est.
Cum autem Sanguinis vinculum latissime se extendat,
in genere observanda est regula hæc: *Quicumque alteri
obligatus est ad præstanda alimenta, ille etiam huic de-
functo præstare tenetur expensas funeris.* Licet quidem
appellatione alimentorum expensæ funeris proprie non
contineantur, utpote cum necessitas alendi morte ex-
spiret, L. 8. §. 10. ff. de Transact. funus vero post mor-
tem demum curandum; attamen æquitatis ratio hanc
regulam extorsit, ut adeo impensæ funeris ultimum hu-
ma-

manitatis officium, ad quod alimentario vivo obligabar, merito reputetur. COLER. *de Aliment. Lib. II. Cap. I. n. 12. seqq.* CARPZOV. *P. II. C. 46. Def. 23. n. 2. & 3.* vid. STRYCK. *VS. Mod. ff. Lib. XI. Tit. VII. §. 42.*

§. XVII.

In exstruendis monumentis sepulchralibus i. e. Epitaphiis semper habendus est respectus ad dignitatem defuncti, ita ut non semper necesse sit Epitaphium exstruere, etiamsi id decedens ante mortem mandaverit, si scilicet res alienum id impediatur, vel sumtus iste modum facultatum defuncti excedat, pro modo enim facultatum sumtus fieri debent, *L. 14. §. 6. de Rel. & Sumt. fun.* Honestusque modus ubique servandus est, non immodica cujusque luxuria subsequenda, ut in alio casu optime loquitur VLPIANVS *L. 40. pr. de D. mn. infect.* Luxum enim hic in tantum jura nostra detestantur, ut etiamsi defunctus talia mandaverit, tanquam inepta voluntas, utpote quæ vivis nocet, & mortuo non prodest, ab heredibus impune spernitur; *L. 113. §. f. ff. de Leg. I. L. 40. §. f. ff. de Aur. & Arg. Leg.* Similiter v. in contumeliam defuncti factum esse censetur, si spreta ejusdem voluntate vel plane nullum, vel nimium vile Epitaphium mandatarius constituat, & defunctus homo sit locuples, vel in dignitate quadam singulari constitutus, quia tale quid potius in contumeliam cedit mortui quam honorem, vid. *L. 14. §. 10. de Rel. & Sumt. fun.* Quod in primis scire interest, si de repetitione sumtuum funebrium quæstio moveatur, ut scilicet neque plus imputetur sumtus nomine, quam factum est: neque tantum, quan-

quantum factum si immodice factum est. Deberet enim haberi ratio facultatum ejus, in quem factum est, teste VEPIANO in *L. 14. §. 6. eod.* Exemplum quoque ejus rei refert REBVEFVS *ad Constitutiones Regni Gallie T. I. Tr. de Sentent. provisionali. pr. n. 52.* ubi repetitio denegata fuit illi, qui sepelierat Doctorem præbendarum cum duabus tantum candelis & aliis modicis sumptibus, conf. STRYCK. *Us. Mod. ff. Lib. XI. Tit. VII. §. 70.*

§. XVIII.

Nunc ad *Questionem II. Sectionis I.* recedo, ubi quaeritur: *Cui Epitaphium imponatur?* Epitaphia regulariter constituuntur hominibus; Haud raro vero etiam animalibus, ut nos multa exempla docent, v. gr. equis. Exemplum habet MARVILLE in *Melanges d'histoire & de Litterature, Vol. III. p. 30.* equi cujusdam, qui Martin appellabatur, verba sunt:

Dis. Belluarum.

Martin. nomine. Patria. Illirico. Ephippifero. ac. clitellifero. dorstgero. & clunigero. currenti. saltanti. ac. velociter. ambulanti. destrorsum. & sinistrorsum. facillime. se. volventi. Equarum. ac. Asinarum. admissario. fortissimo. qui. nunquam. ullibi. pedem. incussit. cui. ut. esset. rationalis. præter. verborum. expressionem. nihil. defuit. Artemon. suastus. male. moerens. Equo. optimo. B. M. Pos. vixit. annos. undetriginta. mens. VI. dies. VIII.

Exemplum etiam Epitaphii Mulæ cujusdam Romæ exstantis habet AEICHERIVS in *Theatro Funebri Part. IV. scen. X. p. 255.* his verbis:

Dis pedibus Saxum.

Chiuchi & Dorstiferæ & cluniferæ ac pesueta & mansueta, cujus

*cujus ut insultura defultura commodetur, Pub. Crassus
mulae suae crasse, beneferenti, suppedaneum hoc cum risu
posuit.*

Vexit ann. 3. Mens. 15. Dies noct. 2 $\frac{1}{2}$.
Canis etiam Epitaphium exstat in CHITRAEI *Delicis
Itin. varior. in Europa, p. 30.*

*Longo ac fido amore probatus Domino senio confectus &
servata stirpe; hic jaceo. Hoc me honore sepulcri heres
dignatus est. Rubinio Catulo dulciss. & blandiss. Anto-
nius Theobaldeus pos. Ut alia Exempla, quae inveniun-
tur in AEICHERIO l.c. quam plurima praetermittam.*

§. XIX.

Non vero datur Epitaphium illis, quibus decreta
est sepultura inhonesta, sive *ignominiosa*, quae absque
sollemnitatibus & ceremoniis, in loco separato extra coe-
meterium, vel intra illud ad parietes in angulo quodam
peragitur, sive *canina & asinina*, quae nomen suum, ut
arbitratur Dn. LVDOVICI in *Usu Pract. Dist. Jurid. P. I.
p. 110.* sortita est ex loco *Ieremia Cap. XXII. v. 18. & 19.*
Ubi Propheta de Rege Iojakim dicit: *Man wird ihn
nicht klagen ach Bruder, ach Schwester, man wird nicht ihn
klagen ach Herr, ach Edler, Er soll wie ein Esel begraben
werden, zuschleiffen und hinaus geworffen für die Thore
zu Jerusalem.* CICERO *insepultam* sepulturam vocat. Et
est, quando cadaver defuncti extra locum religiosum
consuetum in bivio vel trivio aut sub patibulum, aut
tibi brutorum cadavera abscondi solent, (auf dem
Schindanger) a Carnifice terra obtegitur. CARPZOV.
Jpr. Consist. Lib. II. Def. 375. & 382. Inhonestam autem
sepul-

sepulturam expectare tenentur omnes qui non vivunt in gremio Ecclesiæ; *Quibus enim non communicamus vivos, nec mortuis communicare debemus, c. sacris. in pr. X. de Sepult.* Sic v. gr. locum invenit (1) in Hæreticis, pertinacibus scil. *c. 2. de Hæreticis in 6to.* quod tamen non intelligendum est de Romano-Catholicis vel Reformatis, cum hi ad æqualis Iuris fruitionem sunt recepti. *Instr. Pac. art. 5. §. 35.* (2) in iis, qui in torneamentis illicitis vel Duellis perierunt, *c. 1. X. de torneament.* (3) in Excommunicatis, *c. fin. X. de Sepult.* quibus adduntur etiam Blasphemi impœnitentes, LANCELLOTTVS *Instr. Iur. Can. Tit. de Sepult. §. 9.* (4) in contemtoribus verbi divini & Sacramentorum, *c. 12. X. de Sepult.* (5) in Usurariis manifestis *c. 3. de Usur.* & (6) in proprecidis ob malam conscientiam, CARPZOV. *Ipr. Consist. Lib. II. Def. 376. 381. seqq.* vid. pluribus MVLLER *ad Struv. Ex. 15. th. 82. Lit. E. seqq.* Et cum istiusmodi personæ ne quidem sepultura Ecclesiastica dignæ habeantur, multo minus Monumenta honorum s. Epitaphia iisdem exstruere fas erit. Quod tamen ad furiosos & Melancholicos sibi manus inferentes, item ad infantes nondum Baptizatos applicari haudquaquam poterit, quippe horum sepultura secundum praxin nonnullorum locorum ad honestas minus solennes pertinet, vid. FINCKELTHAVS *Obs. 43. num. 16.*

§. XX.

In specie hic etiam monendum est, inhonestam sepulturam de Iure Civili plane ignotam fuisse, nisi unico illo casu, si quis de crimine quodam convictus

victus in carcere decesserit, vel semetipsum interfece-
rit. Ubi tamen probe sciendum, id non fluxisse ex
Avtochiria, verum ex quasi Contractu, ubi certe per
tacitum consensum elicitur obligatio, ut videatur lae-
dens vel delinquens pati velle poenam hoc delictum
necessario sequentem, qui enim libere & voluntarie
delinquit, & in Delictum consentit, consentit quoque
poenam se inde pati velle, arg. *L. 34. de Iure Fisci*, ut
sic quoque supplicium, quo vivus affici debuisset, &
post mortem de illo sumi queat. Alias enim si quis
ex tadio vitæ vel impatientia alicujus doloris vel etiam
jactationis causa ut quidam Philosophi, manus sibi-
metipsi intulerit, istiusmodi ἀνόχηρ, penitus impunis
erat, *L. 3. §. 6. de bon. eor. qui ante sentent. L. 11. §. 3.
de his, qui not. infam. L. 6. §. 7. de injusto rupto, irrita
facto testam.*

§. XXI.

Prohibetur etiam hodie Epitaphia exstruere il-
lis, quorum memoria post mortem damnatur, quod
maxime accidit in reis Criminis læsæ Majestatis, arg.
L. 3. C. ad L. Iul. Maj. ubi perpetua nomini ejus rei
infamia inulta esse debet; quæ memoriæ condemna-
tio approbata quoque est in *A. B. Tit. 24.* ubi: *daß
der Todte und sein Nahm verdammet sey mit seinem Ge-
dechniß*, id quod maximam partem profluxit ex cru-
delitate veterum Imperatorum ad opprimendos inno-
centes, & imminuendam autoritatem familiarum,
conf. Dn. BETER. *Delin. Iur. Civ. Tit. ff. Ad L. Iul. Maj.
num. 5.* Quorsum etiam pertinet, quod Majestatis

reus non sit lugendus, *L. 35. ff. de Rel. & Sumt. fun. cadaver ejus inhumatum relinquendum, L. 1. ff. de Cadaver. punit.* Statuæ in honorem erectæ dejiçendæ, & sic multo minus nova honoris monumenta, qualia sunt Epitaphia, extruenda. Talis memoriæ condemnatio obrigit *Caspari Colignio*, Magno Thalassiarcho Regni Galliæ, a. 1572. referente id *THVANO*; & novissime a. 1663. d. 24. Jul. *Cornificio*, Comiti ab Ulefeld, Supremo Aulæ in Dania Magistro, prout videre est apud *IO. PHILIPP.* in *Usu Pr. Inst. L. 4. Eclog. 80. n. 9.* add. *HOPPIVS Comment. ad Inst. §. 3. de Publ. Indic.*

§. XXII.

Nonnunquam tamen ponuntur etiam hujus criminis reis uti columnæ, vulgo *Schand-Seulen*, ita & Epitaphia, ad *ignominiam* spectantia; (In præcedentibus enim ut & seqq. §§phis neque de Iocosis, nec ignominiosis, sed tantummodo de illis quæ in honorem defuncti ponebantur, sermo est.) Istius modi *Schand-Seule* hodie adhuc, ni fallor, exstat in Hassia; Et talis Epitaphii exemplum habet *GOTTFRIED ARNOLD.* in *seiner Kirchen- und Ketzer-Historie Tom. II. Lib. XVI. Cap. XXXII. §. 37.* quod positum fuit *Nic. Crellio* primo Consiliario Christiani I. Principis Saxonie Electoralis, postmodum etiam Cancellario ejusdem Electoratus, qui Criminis Læsæ Majestatis argutus Dresdæ capite plexus est; verba Inscriptionis sepulchralis hæc sunt: *A Deo pro Iustitia Christianus II. D. G. Dux & Elector Saxonie, supplicio de hoste pacis & quietis publicæ turbatore secundum leges sumto, Patre Patriæ & Cæsare justè*
vin.

vindicante in pœna memoriam, audacia terrorem atque sceleratis in exemplum; Rom. 13. Die Obrigkeit tragt das Schwerdt nicht umsonst. Time DEVM, honora Casarem. HARTNACCIUS *Auctar. Hist. Univ. pag. 1043.* Confer. aliud Epigramma apud MICH. SACHS. P. IV. Der Kayserlichen Chronick, pag. 483.

§. XXIII.

Porro nec Epitaphium datur illis, qui post delictum demortui sunt, modo scilicet defunctus ante obitum confessus & convictus sit, & sic condemnatus moriatur unde etiam sola suspicio ad privandam Sepulturam & Epitaphium haud sufficit, vid. MULLER *ad Struv. Ex. 15. 1b. 83. in fin.* Non tamen uti sepultura sic & Epitaphiorum exstructio deneganda est illis, qui dubia morte perierunt: Favorabilis enim est Sepultura, & Religionis interesse dicitur monumenta exstrui & exornari in L. 1. §. 6. de Mort. infer. & horum denegatio est nota pœnæ promeritæ, quæ in illis, de quorum nece vel obitu certi nihil constat, locum non habet; Præsumtionem enim innocentiae urget pietas, ut hinc contra charitatem Christianam ad sepulturæ denegationem vel sepulturam inhonestam non sit deveniendum, arg. L. 1. §. f. ff. de cadaver. punit.

§. XXIV.

Singularis quoque hic obvenit quæstio, num scilicet si quis v. gr. centum legaverit Ecclesiæ, addita tamen hac conditione, ut illi post mortem in eadem Ecclesia locus sepulturæ concedatur, atque Epitaphium

constituatur ; Postea vero idem ob crimen aliquod commissum patibulo suspendatur, vel rota imponatur, & sic sepultura honesta privetur, consequenter in loco sacro humani prohibeatur, num, dico, legatum istud conditionaliter relictum, conditione non impleta nihilominus Ecclesiæ debeatur? Et decidit Glossa, quæ casum habet in terminis, Quod sic. *Tom. III. pag. 1450.*

§. XXV.

Supereſt & alia adhuc quæſtio, de Monſtroſis, num ſcil. hiſce Epitaphia imponere liceat? Et primum omnium probe diſtinguendum eſt inter Monſtra & Oſtenta, cum omne quidem Monſtrum ſit Oſtentum, ſed non omne oſtentum pro monſtro habeatur. Oſtenti enim appellatio latius patet quam monſtri. Et oſtentum ſignificat omne id, quod præter naturæ conſuetudinem eſt natum, ſi ſcil. natura membra humana vel ampliavit vel mutavit, vel imminuit, *L. 35. de V. S. L. 10. de Ædilit. Ediſt.* Monſtrum vero eſt, quod contra formam humani generis converſo more & quaſi prodigium naturæ nascitur ita ut alterius magis ſit generis & animalis, quam hominis, *L. 135. de V. S.* Et tales partus monſtroſi, forma humana deſtituti ab ordine hominum expugnantur, conf. THOLOSANVS *Synt. Iur. Univ. Lib. VII. Cap. II. n. 9.* add. *L. 14. ff. de Stat. Hom. & L. 3. C. de Poſſib. hered. inſtit.* neque baptizantur vid. MENOCHIVS *de Arbitr. Ind. Quæſt. Cent. V. cap. 491. n. 26.* & ſine fraude & impune necari poſſunt, ſi ſcil. nullum rationis humanæ indicium in iisdem appareat, nec non impetu belluino ferantur, vid. WISSEN-

SEN-

SENBACH *ad Tit. ff. de V. S. Disp. XIV. th. r.* illaque juxta antiquam Romuli Legem suffocari solere, ex GODDÆO in *l. 38. n. 16. de V. S.* refert GRÖNWEGEN *ad L. 14. ff. de Stat. Hom.* sic etiam sepelienda non sunt, vid. ROTH. *de Jur. Sepult. Cap. IV. n. 134.* add. MULLER *ad Struv. Ex. 3. th. 4. lit. B.* & consequenter illis Epitaphia imponi nec possunt, nec debent.

§. XXVI.

Nunc III. quoque I. Sectionis Quæstio consideranda est; *Ubi nim. Epitaphia constituantur?* Et in genere, ut ex ipsa Etymologia nominis Epitaphii apparet, constituantur super sepulchra, *Domus*, ut ita dixerim, *defunctorum*, *L. 4. C. de Sepulchr. Viol.* Hinc ergo ante omnia videndum, ubi *sepulchra* fieri permissum sit? Apud Romanos ab initio pro lubitu locus Religiosus fiebat, §. 9. *J. de R. D.* Sic v. gr. mortuos suos sepeliabant in agris, THOLOSANVS *S. I. V. Lib. XXXIX. Cap. 13. n. 16. & Lib. XXXIII. Cap. 23. n. 4. & 8.* vel etiam in aliis fundis propriis. Plerumque vero secundum viam publicam sepulchra fiebant. Hinc oriebantur solennes Epitaphiorum formulæ: *SISTE VIATOR*, aliaque similes. Causam, quare ad vias sepulchra veteres extruxerint adducit VARRO *Lib. V. de Lingua Lat.* quo scilicet prætereuntes admonerent, & se fuisse, & illos esse mortales, CVIACIVS *Tom. IV. p. 511.* cuius consuetudinis, quare juxta viam ponerentur sepulchra, ex antiquo quoque lapide desumi potest ratio, GRVT. *f. 431.*

T. LOLLIVS. T. LOLLII. MASCVLVS.
 LIVIR. BONDICOMENSIS.
 HIC. PROPTER. VIAM. POSITVS.
 VI. DICANT. PRATEREVNTES.
 LOLLI. VALE.

Sæpius etiam in propriis ædibus antiquitus defunctorum cadavera humabantur. Unde & remansit Lariarum Penatumque religio, qui ea de causa domi à gentibus colerentur. Verum ea mox consuetudo, ut fœda ac tetra, antiquata, & in totum sublata est, adeo ut etiam LL. XII. Tab. vetitum sit, id quod & SCrò Duillio Cons. approbatum est: Ex qua re in usu loquendi verba illa venire, *educere*, & *efferre*. Vid. LILII GREGORII GYRALDI *Tr. de Sepulchris & vario sepeliendi ritu, qui Miscelaneis Italicis Eruditis Tom. III. insertus est, pag. 364.* Cujus prohibitionis rationem quoque affert THOLOSANVS *S. J. U. Lib. XXXIII. Cap. 23. n. 8. & 9.* forsan ne tabes ærem urbanum inficeret, vel ne licentia illa sepeliendi familiaris daret delinquendi & occisos occultandi occasionem.

§. XXVII.

LL. XII. Tab. etiam cautum erat, ne in urbe mortuos sepelirent, verba enim Legis sunt: *Hominem Mortuum in Vrbe ne sepelito neve urito*, PAVLVVS *Lib. I. Sent. tit. 21.* quod etiam rescriptis Principum confirmatum erat *L. 3. §. 1. de sepulc. viol.* idque vel propter ignis periculum, CIC. *Lib. II. de LL.* vel ne sacra Civitatis funestarentur, PAVLVVS *cit. loc.* Et *etiamsi gentibus instituti hujus causa præcipua fuit fortassis, ut in urbibus mun-*

mundities servaretur, & aer minus insceretur ex cada-
verum putrescentium fetore, tamen in Dei populo majus
mysterium observatum fuit in hac re. Nam funerum de-
ductione extra urbes publice testabantur, defunctos jam
e mundo exivisse, & alterius civitatis cives factos esse, ejus
nim. quam in caelis habent, quotquot per fidem filii Dei
facti sunt, quæ verba sunt HOSPINIANI De Origine, Pro-
cessu, Usu & Abusu Templorum, &c. Lib. III. Cap. I.
fol. 87.

§. XXVIII.

Verum jam ante LL. XII. Tab. non nisi singu-
laris honoris & virtutis causa (utpote quæ Legibus eos
solvisset; Sicut etiam Virgines Vestales, quæ LL. non
tenebantur, in urbe sepulchra habuerunt, CVIACIVS
Tom. IV. p. 375.) in urbe sepeliri concessum fuisse CI-
CERO Lib. II. de LL. attestatur. Tum id non tantum
in urbe Roma, sed etiam in municipiis Lege DIOCLE-
TIANI & MAXIMINIANI Imp. in L. 12. C. de Rel. ne scil.
sanctum municipiorum Ius polluatur, & in ipsa deni-
que urbe Constantinopolitana per L. 6. C. Theodos. de
Sepulc. viol. ut observetur sancte fuit constitutum, vid.
ZIEGLER. ad Inst. Lancellotti Tit. de Sepult. §. 1. quod
Imp. THEODOSIVS M. per L. 12. C. de SS. Eccl. etiam
ad Apostolorum & Martyrum sedes extendebat. Non
tantummodo vero apud Romanos, sed etiam apud alios
Gentes, v. gr. Athenienses Lege Solonis, vid. CIC.
Ep. ad Fam. L. IV. Ep. ad Sulpicium, huncce morem
observatum fuisse ex PLVTARCHO constat. LEO demum
Philosophus Legem hanc XII. Tab. per Nov. 53. pe-
nitus

D

nitus

nitus sustulit, & sive extra muros, sive intra civitatem quis mortuos sepelire volet, perficiendæ voluntatis facultatem dedit, sed rationibus non adeo prægnantibus, ut ait CARPZOV. *Ipr. Consist. Lib. II. Def. 389. n. 2.*

§. XXIX.

Postea vero Ius sepulturæ non ut antiquitus privati arbitrio relinquebatur, tum ob mala, quæ inde clam fieri poterant, tum ut honestius & ritu Ecclesiastico humarentur cadavera defunctorum, THOLOSANVS *S. I. U. Lib. II. Cap. XIII. num. 4.* verum in Coemeteriorum loca, ad communem sepulturam destinata mortuos inferre constitutum est. Et dicuntur hæc loca κοιμητήρια, Coemeteria, nempe quod tantummodo dormire, & in vitam æternam excitandos credamus, *Germp. Gottesacker*, in quo scilicet corpora piorum, veluti grana quædam in spem futuræ messis seminantur, *1. Cor. 15. vers. 35. seq. Iob. 12. vers. 24.* CARPZOV. *Ipr. Consist. Lib. II. Def. 385. n. 8. & 12.* Quod & innuere videtur PERERIVS in *Cap. 50. Gen. vers. 13.* inquit: *Coemeterium vocabant, voce fidei ac pietatis plena, resurrectionis videlicet spem testificante, declaranteque Dei omnipotentiam, qui tanta facilitate possit mortuos ad vitam revocare, quanta potest quilibet nostrum excitare dormientem.* Pierumq; Coemeteria habentur extra Civitatem, in nonnullis tamen locis etiam intra Civitatem prope Ecclesiam, quod tamen, quia ex frequentioribus funeribus metui potest contagium, merito ex parte corrigendum esse censet BRVNNEMANN. in *Iur. Eccles. Lib. II. Cap.*

Cap. II. §. 12. & CARPZOV. in *Ipr. Consist. Lib. II. Def.*
385. n. 1. seqq.

§. XXX.

Postmodum tractu temporis paulatim etiam Iura permiserunt in ipsis quoque Ecclesiis mortuos sepelire. Qua de re PANVINIUS in *lib. de ritu sepeliendi mortuos* sic scribit: *Cum antiquitus, inquit, tantum extra urbem in Coemeteriis hominum corpora sepelirentur, pace Ecclesia data intra Urbes ad templorum lamina, postea etiam in ipsis templis sepeliri mos invaluit. Constantinus in porticu templi Apostolorum Constantinopoli: Honorius in porticu templi S. Petri Roma, ejus uxor intra idem templum sepulti sunt, &c.* id quod & adhuc hod. honorioribus defunctis solet concedi; vel quod defuncto dignitas & fama ex loco consecrato accedat; vel quod tutior ejusmodi censeatur locus, ne forsitan ab impiis cadaver aut ossa defunctorum effodiantur, vel facinorosi postea in eodem sepulchro condantur, CARPZOV. *Ipr. Consist. Lib. II. Def. 389.* vel quod minus ibi spiritibus immundis vexentur cadavera, cum ex superstitione vulgi in sepulchris demones versari credantur, quapropter etiam coemeteria apud Pontificios benedicuntur, ut eo ipso spectra impediuntur, LANCELLOTTVS *Inst. Jur. Can. Tit. de Sepult. §. 1.* Qua ipsa Pontificiorum opinione niti quoque videntur preces illæ, quibus nostri Ecclesia Ministri publice utuntur, quando mortem alicujus annunciant: *Gott gebe dem Körper in der Erde eine sanffte Rube*, licet non desint hujus formulæ excusationes, conf. CHEMNIT. *Exam. Concil. Trident. p. 3.* add.

IOH. TOB. MAIOR *Diff. de Orat. pro defunct. contra Grot. edit.*

§. XXXI.

Extra Cœmeterium sepultura non solet permitti hodie, BRUNNEMANN. *in Iur. Eccl. Lib. II. Cap. II. §. 12.* Quia enim hodie sepulturæ jus publici juris est, id sibi privatus vindicare nequit. Cum itaque cœmeteria auctoritate publica sint constituta, licitum quidem est, in alterius parochiæ cœmeterio (v. gr. si affectionis causa uxor ad sepulchrum prædefuncti mariti humari velit.) sepulchrum eligere, *c. 1. 3. 4. 10. de Sepult.* (Quemadmodum etiam in cœmeteriis privata cujusque familiæ sepulchra esse posse usus approbavit, THOLOSANVS, *S. I. U. Lib. XXXIII. cap. 23. n. 10.*) non tamen in loco plane non religioso extra cœmeterium aliquod, *c. 3. X. eod. nisi superioris accesserit auctoritas.* ZIEGLER *ad Inst. Lan- cellotti.*

§. XXXII.

Verum Patrono Sepultura privata extra Cœmeterium non est deneganda. Ex præjudicio quidem communi quoque promanavit opinio, Nobilibus, licet Ius Patronatus habeant, nullo modo licere dormitoria juxta suas ædes construere, qualem casum exhibet STRICKIUS *in not. ad Brunnemanni Ius Eccl. Lib. II. Cap. II. §. 2.* Cum enim Nobilis talis, quatenus est Patronus Ecclesiæ, ejus etiam utitur sacris, integrum quoque illi est, cœmeterium publicum suadente necessitate vel ampliare, vel novum extruere, sibi que in Ecclesia quæ alias non debet esse cadaverum receptaculum, sepul-

pulturam, & quidem in loco honestiori, juxta altare, extruere, suæque familiæ in perpetuum applicare, ESPEN *Part. II. Jur. Eccl. Tit. 25. c. 7. §. 39. & Tit. 38. c. 2. §. 46.* Quo posito, ratio superesse non videtur, ob quam pro se & iis, qui de familia illius sunt, privatim in castro suo dormitorium constituere non possit, maxime si ubi degit nullum reperiatur templum. BOEHMER *de Jure Erigendi Cœmeterium, Cap. II. §. 18.*

§. XXXIII.

Multi tamen volentes in Cœmeterio non sepeliuntur, sed in locum extraneum repelluntur indigni, BARBOSA *Jur. Eccl. Lib. II. cap. 10.* humanantur nim. juxta §. 19. vel ubi brutorum cadavera abscondi solent, vel ad patibulum, vel etiam in alio inhonesto extra cœmeterium loco. De Cadaveribus quidem punitorum poenitentium aliud sentit LANCELLOTTVS in *Inst. Jur. Can. II. Tit. XXIV. §. 13.* ex superaddita ratione, quod, cum pro peccatis suis poenam extremam solverint, & digne poenituerint, non bis id ipsum judicet Deus. Verum negatio sepulturæ non tam fit in poenam, quam in exemplum, ut deterreantur a simili facinore alii. Satis enim est, id quod mortuis accidit, a vivis metui, ut hoc pacto a peccato retrahantur, ZIEGLER *in Not. ibidem.*

§. XXXIV.

Interdum quidem ex speciali eademque publica permissione, etiam personis, alias inhoneste imo asinine sepeliendis, honesta sepultura, si non in cœmeterio,

terio, tamen in loco privato sive proprio, conceditur. Ubi pariter, si ex consensu superiorum monumentum quoddam seu Epitaphium forsân exstructum sit, illud violare ômanino nefas existimatur. Qualem casum superioribus modo diebus a singulari amico in terminis per litteras communicatum accepi, eundemque hic apponere non incongruum esse existimavi. Verba sunt hæc: Hat sich ein Färber N. N. aus Desperation dahin verführen lassen / daß er seinem vermeynten elenden Leben durch Ersäuffung abgeholfen / worauff von der Obrigkeit gewöhnlicher massen locus sepulturæ honestus denegiret / und hingegen der Schind. Unger angewiesen wurde. Es brachten es aber des Propricidæ Freunde noch so weit / daß der Cörper zwar nicht in commune Cœmeterium, doch aber auf eine gemeine Wiese / die denen Erben des Unglückseligen zustunde / begraben wurde / woselbsten auch die Erben ein ziemlich feines Epitaphium, (aber alles consentientibus Superioribus) aufrichteten. Es wird aber in der allgemeinen Erbtheilung diese Wiese einem von denen Erben zugeschlagen / welcher sie wieder dem tertio verkaufft / der aber alsobald das Epitaphium will abreißen lassen / worüber sich die Erben beschwehren. Et Respondebatur: daß Beklagter dieses zu thun nicht befugt / sondern er das Epitaphium und monumentum sepulchrale, licet Infelicis Propricidæ, in statu quo zu lassen / und deswegen cautionem de non amplius turbando zu bestellen schuldig seye. B. N. W.

§. XXXV.

Cui simpliciter denegatur sepultura publica, is tamen sepeliri potest in horto vel alio loco privato, ex sapius dicta ratione, ne corpus hominis inhumatum relinquitur, & odorem ingratum excitet, *RIPAM in tr. de Peste, num. 102.* Etsi enim ipsi defuncto facilis jactura sepulchri est, sive humatus, sive inhumatus maneat, cum ejus corpus post mortem omni sensu careat. Tamen inprimis viventium gratia sepultura reperta est, quibus cadavera, tanquam naribus foetida, & oculis infecta occultantur, *sec. RIPAM in d. tr. de Peste, num. 98.*
99. COLERVS de Process. Execut. Part. I. Cap. VI. n. 120.

§. XXXVI.

Restat adhuc & ultima I. huius Sectionis quaestio: *Quomodo scil. Epitaphia constituentur?* Quæ cum jam supra occasione Quaestionis I. in totum propemodum ad illam responsum sit, nunc ordinis tantum gratia brevissimis quidem attingenda erit. Primo omnium Epitaphia constituuntur secundum voluntatem defuncti, qui id vel ante mortem certæ alicui personæ demandat, *vid. §. 14.* vel in vivis adhuc sibimetipsi Epitaphium constituit, de quo §. 12. vel etiam monumento post mortem quædam inscribi jubet, uti Exemplum est in *PLINII Epist. lib. VI. Ep. 10.* ubi Virginius Rufus, vir nunquam satis laudatus, cujus virtutes & dignitates enarrat *d. PLINIUS Lib. II. Ep. 1.* mandaverat caveratque ut divinum illud & immortale factum versibus inscriberetur:

Hic

*Hic situs est Rufus, pulso qui vindice quondam,
Imperium asseruit non sibi sed patriæ.*

Tum vero deficiente testatoris jussu, secundum voluntatem heredis sepultura, & sic etiam Epitaphiorum constructio fieri debet, de quo *supr.* §. 15. vid. MOLLER *ad Const. Saxon. I. 29. 20.* Si vero denique neuter aliquid disponat, secundum conditionem vel dignitatem defuncti Epitaphia constituuntur, vid. §. 17. Hæc sufficient de Jure Epitaphii constituendi.

§. XXXVII.

Nunc DE IVRE EPITAPHII CONSTITVTI, ubi quatuor etiam consideranda veniunt membra. Primum: *Epitaphiorum constructio, inducit quasi contractum cum Defuncto*, nam quemadmodum quis, viventis negotiorum sine mandato gerens, obligat sibi Dominum, *t. t. de Neg. gest.* Ita & qui propter funus aliquid impendit, cum defuncto contrahere creditur, *L. 1. de Rel. & Sumt. fun. junct. L. 14. §. 13. & 15. ibid.* Ex quo fundamento etiam impensæ funeris repeti queunt, modo 1.) nec sint immodicæ nec nimis modicæ, *L. 14. §. 6. & 10. de Rel.* vid. *supr.* §. 14. (2.) animo repetendi illæ factæ sint, & non pietatis, misericordiæ aut affectionis causa quis funeraverit, de quo tamen in antecessum protestari tutius est, ut ait ZOESIVS *ad ff. Tit. de Rel. & sumt. Fun. n. 8. arg. L. 14. §. 7. eod.* Sicuti & protestatio ad hoc utilis est, ne videatur hereditati se immiscuisse, vel eam divisisse, *d. L. 14. §. 6. eod.* In dubio tamen præsumitur quis sumtus funebres fecisse animo repetendi, *arg. L. 25. pr. de probat.* Non quidem quoad quantitatem

tem expensarum requiritur exacta probatio, sed sufficit per conjecturas verisimiles ex boni viri arbitrio ostendere tantum impensum esse, sec. BALBUM in *L. 4. C. de Petit. Hered.* vid. PFEIL *Conf. Part. II. pag. 55. §. 3.*

§. XXXVIII.

Non tamen æque favorabiles censentur monumenti ac funeris sumtus, idque maxime ob *L. 1. §. 1. ad L. Falcid.* ubi dicitur, monumenti ædificationem non ita necessariam esse, ut sit funus & sepultura; Ex ipsa tamen §. 19. & seq. *L. 2.* luculenter patet, id tantum verum esse, si non fuerit necessarium, monumentum exstruere, vel plus impensum sit, quam quod sufficiat ad speciem modicam monumenti. Si ergo familiae dignitas postulat, ut exstruatur, vel si amplissimarum fuit facultatum defunctus, modicæ hæ impensæ non adeo curantur, arg. *L. 12. §. 5. & L. 14. §. 6. de Rel. & Sumt. fun.* add. *L. 14. §. 4. eod.* ubi expresse impensæ marmoris etiam impensis funeris annumeratur, ut sic non dubium sit, quin sumtus in monumentum vel Epitaphium facti reliquis impensis funebribus accenseantur, & sic detrahendi sint ut æs alienum, BRUNNEMANN. in *Comment. ad ff. L. 1. §. 19. ad L. Falcid.* modo scil. ut in omnibus ita & in hoc sumtu ad dignitatem & facultatem defuncti respectus habeatur, juxta *L. 1. §. 19. in fin. ad L. Falcid. & L. 2. eod.* Etsi quidem monumentorum ornamenta magnifica neque vivis neque mortuis videantur proficere, nec absolute necessaria sunt, cum sine iis funus sepeliri possit, *d. L. 1. §. f. ad L. Falcid.* Subest tamen & hic Religionis favor, *L. 1. §. 6. de Mort. in fer.*

E

&

& sunt mortuis honorifica ad memoriam eorum colenda, & vivis solatia, L. 2. §. 6. de Rel. & Sumt. fun.

§. XXXIX.

Præterea sunt & alii funeris sumtus qui non magis necessarii sunt ac monumenti; Ex. gr. Unguenta, L. 37. pr. de Rel. & Sumt. Fun. id quod etiam ex L. XII. Tab. videre licet, qua sic cautum erat: *Servilis unctura omnisque circumpotatio tollatur*, ASIN. ad L. 12. §. 5. n. 21. de Rel. Si enim sumtus talis planè necessarius fuisset, cur L. XII. Tab. cit. uncturæ hujus honorem denegasset servis defunctis, & usus ejus etiam hodie restrictus esset, cum ille non amplius indiscrete omnibus pateat, eatenus scilicet ut ista in funus alienum impensâ ad sumtus funebres referri omnino queant, sed tunc demum, si ad unguenta Magnatum, Principum, aliarumve personarum Illustrium cadavera fuerit adhibita, CARPZOV. Ipr. Consiß. Lib. II. Def. 392. n. 8. seqq. quod idem est, ac si dicere velis, si dignitas defuncti id requirat, quæ etiam in impensâ monumenti præcipue est attendenda.

§. XL.

Secundo etiam *Epitaphia inducunt presumptionem & operantur probationem, partim mortis*; Epitaphia enim non nisi mortuis constitui per se clarum est, & Cenotaphia in nostris Ecclesiis vix frequentata esse asserit SCHILTER. Ex. IV. §. 4. Mors vero probanda est in secundis nuptiis & in hereditate. *Partim etiam ju*
ris

ris ibi sepeliendi, juxta *L. 10. de probat.* ubi monumenta publica, qualia etiam sunt Epitaphia, potiora testibus esse expresse dicitur, ut sic ne quidem probatio in contrarium admittatur. Ast valde obstare videtur *L. 6. C. de Rel. & Sumt. fun.* Verum cum in *b. L. de Libertis* tantummodo sermo sit, generaliter ex ea non est probandum, quod inscriptiones monumentorum non probent, sed hoc tantum, si non appareat de voluntate ejus, cui positum est monumentum, MENOCH. *de Præsumt. Lib. II. Præf. 59. n. 7.* vid. BRUNNEMANN *ad b. L.* At vero si de voluntate testatoris constat, ejusmodi monumentum omnimodam fidem habere ex *L. 10. cit. de probat.* apparet.

§. XLI.

Qua vim probandi tamen interest, si de dominio vel possessione quaeritur. In petitorio enim non est ex Insignibus & inscriptione Epitaphii plena probatio, sed tantum præsumtio, MENOCH. *de præsumt. Lib. III. præf. 130. n. 33.* quæ quidem in illa se fundantem liberat a probatione, & alteri dominium sibi afferenti onus probandi integrum relinquit. In possessorio autem, ubi non statim apparet, sepulchri possessionem penes alium esse, contra Ecclesiam ejusque provisores ex iisdem plena probatio est. Verosimile enim non est, quibus rerum Ecclesie cura incumbit, passuros ab iis Insignia vel nomina sepulchro indi, quos possessores nolent, vid. MEVII *Decis. Part. IX. Dec. 141.*

§. XLII.

Tertio jam quæritur: *Quomodo circa Epitaphium delinquatur?* Delinquitur autem circa Epitaphium 1.) si id sit injuriosum, si v. gr. injuriosum quid sepulchro inscribatur vel imponatur, quo casu actio injuriarum heredibus contra injuriantem comperit, quia per defunctum heredes injuriati censentur, *L. 1. §. 4. & 6. it. L. 27. de Injur.* Non minus autem delinquitur circa Epitaphium, si id sit minus honorificum, quando scilicet minus quam oportet & facultates defuncti requirunt, expensum sit, quod pariter habetur pro injuria defuncto facta, arg. *L. 14. §. 10. de Rel. & Sumt. fun. add. MOLLER ad Proc. Saxon. I. 28. 11. vid. supr. §. 17.*

§. XLIII.

In primis autem 2.) circa Epitaphium delinquitur violando, veluti si quis saxa vel marmora sepulchri vel columnas auferat, vel monumentum aut Insignia vel imagines monumento infixas destruat, aut simile quid committat, *L. 2. C. de sepul. viol. HAHN ad Woesenb. cod. Tit. n. 2.* In sententiis PAVLI inter alia quoque & hæc verba leguntur: *Qui monumento inscriptos titulos eraserit, vel statuam everterit, vel quid ex eodem traxerit, lapidem columnamve sustulerit, sepulchrum violasse censetur.* Titulos vocat inscriptiones sepulchrorum aut monumentorum, ut passim in antiquis monumentis, *T. F. I. Statua affixa pars monumenti est, L. 2. de sepul. viol.* ideoque sepulchri violati actione tenetur, is, qui eam invertit. *CVIACIVS Op. Tom. IV. pag. 511. b. c. Maleficis*

lefcis enim affines sunt fepulchrorum violatores, læſarum religionum rei. *L. i. C. d. Sepul. viol.*

§. XLIV.

Sepulchra autem violantium pœna eadem hodie obtinet, quæ a CONSTANTINO Imp. in *L. 4. C. de Sepul. viol.* ſtatuta eſt. Ita ut Epitaphia, Imagines, Statuas, vel alia monumenta ſepulchralia deſtruens vel auferens, præter reſtitutionem illarum rerum fractarum vel ablatarum & hodie in X. librarum auri pœnam Fiſco inferendam incidat, vid. CARPZOV. *Proc. Crim. P. II. Q. 83. n. 64. ſeqq.* & BERLICH. *P. IV. Concl. 47. n. 41.* Veluti etiam ita Scabini Lipſienſes Menſe Junio Anno 1568. ad conſultationem Nobilis a Zimpach reſponderunt: Hat einer von Adel Balthaſar von Hiedenberg genandt / kurz verrückter Zeit aus lauter Frevel und Muthwill zu Lang in der Kirchen / da Georg Pauer euer Schweſter Mann begraben liegt / deſſelben Grabſtein / darauf euer Adlich Wappen gehauen und gebildet geweſen / Euch und Eurem Geſchlecht zu Schimpff und Nachtheil / zerſchlagen / ſo wird er derohalben mit der Straffe / ſo in Eurem Käyſerlichen Adels Brieff / des Copen ihr uns zugeſchicket / etw. verleihet / billich belegt / und mag darüber von deßwegen daß er den Grabſtein zerſchlagen / vermindte gemeiner beſchriebenen Käyſerlichen Rechte / als ein Beſchädiger des Begräbniſſes um 10. Pf. Goldes in Straff genommen werden. D. R. W. add. ECK. §. 5. ſin. WISSENBACH *Tit. de Sepul. viol. th. 12.*

in fin. ubi usum illius Tituli non esse minorem hodie, quam fuit olim, affirmat.

§. XLV.

Restat adhuc Membrum IV. ubi quæritur, *ex qua causa tolli possint Epitaphia?* & Resp. Epitaphia non nisi ob urgentem necessitatem posse tolli, deficiente enim necessitate sepulchrum eo ipso violaretur. Inter necessitatis casus autem numeratur præcipue subfelliorum in templis structura, quæ tamen non indistincte & absolute suscipienda est, sed necessitas extructionis præ oculis habenda, ita ut sine movente causa vix permittatur eorum ædificatio. Inter moventes vero & sufficientes causas primario refertur incrementum populi, LINCK *in tr. de Jur. Templ. Cap. V. pag. 107.* certis enim in Civitatibus multitudo fidelium adeo excrevit, ita ut subfella Ecclesiastica cæteris Parochianis vix ac ne vix quidem sufficiant, quare de nova novorum subfelliorum extructione Ecclesiæ Curatores curam præprimis habent, uti haud pridem etiam contigit Lipsiæ in Ecclesia ad D. Nicolaum, PHILIPPI *Diss. de Subfelliis, Cap. II. §. 1. in fin.* quo nim. audientibus verbum Dei commodior suppeditetur occasio, devote orandi, verbumque divinum discendi, arg. *I. Cor. 14. vers. 40.* Si itaque quædam in templo extantia monumenta apud structuram subfelliorum impedimentum afferrent, illa in casu necessitatis removeri, & in alium locum transferri posse, certe extra dubium est.

T A N T V M.

EN igitur inquisitioni Tuæ, L. B. meditationes nostras subjecimus, & hac in re morem pictorum atque sculptorum, qui itidem artis suæ specimina prætereuntium contemplationi exponunt, imitati sumus. Quemadmodum autem non excellentes tantum artifices, sua artificia in luce & conspecta aliorum collocant, sed eorum quoque tyrones atque ii, qui artis suæ perfectionem nondum assecuti censentur, sua conamina aliis conspicienda præbent: ita nec eruditi tantum, sed & eruditionis cultores meditationes suas libenter aliis patefacere solent, propterea quod cum aliorum approbatione sæpe etiam veritatis fructuosæ confirmationem sibi contingere posse sciunt. Sicuti vero pictores non aliorum modo imagines deformant, sed etiam suæ familiae & quidem Parentum maxime simulacra præoptare solent: ita nec mihi quicquam obstare videtur, quo minus has juventutis meæ Academicæ primitias in suavissimam meam Matrem, quæ haud ita pridem cum incredibili dolore meo expiravit, & opinione ac metu meo longe celerius in visis cheu! esse desiit, ex pia & grata mente applicem. Si quis igitur miretur, me in ejusmodi argumentum, quod juventuti, tanquam res mortis propinquitate nimis arctè conjuncta, parum alias probari solet, incidisse: is mirari desinet, si perpenderit, nihil magis cum morte dulcissimæ Matris, cujus amore ductus hanc Dissertationem conscripsi, convenire posse quam hujus argumenti elaborationem. Quam quidem si minus bellam atque limatam, mi L. B. judicaveris: sperare tamen licet, eam humanitati Tuæ, quæ omnia in meliorem

F

liorem partem accipere consuevit. Etenim mihi hanc Dissertationem conscribenti non id propositum erat, ut ingenii vires, quorum imbecillitatem agnosco, ostentarem, aut temporis in Academia transacti rationem redderem, sed potius ut specimen aliquod singularis meae erga Carissimam Matrem pietatis ederem, ut amoris mei, quo eam vivam complexus sum, sinceritatem ac vehementiam declararem, ut eam, quam vivam nunquam satis digne venerari potui, mortuam quoque aliquo reverentiae filium maxime decentis monumento honestarem, & ut denique doloris mei de morte ejus concepti acerbitatem quodammodo lenirem. Non enim credo, ullam calamitatem Studioso Juveni domo absentis acerbiorem esse posse, quam inopinatam alterutrius Parentis amissionem. Si igitur acerbam cujuslibet rei pretiosae jacturam nemo sapiens lugendam esse negaverit: quis quaeso mihi vitio vertat, si praematuram optimae ac suavissimae Matris jacturam, qua nihil pene acerbius esse possit, publico etiam scripto deplorare non dubitem? Matrem enim maximi aestimare et exquisitissima pietate colere jubet ratio, postulat praeceptum Dei. Quum igitur libere profitear, me optimae Matris mortuae amore cumpri-
mis ad consignandam & divulgandam hanc de Jure Epitaphiorum Dissertationem instigatum esse: Te, B. L. facile etiam passurum esse spero, ut ipsa quoque monumenti, in honorem B. Matris meae concinnati, locum sustineat. Non enim mihi obsistit iniqua illa veterum Romanorum morositas, quae aegre tulit, Matronas ullo statuarum aut monumentorum aliorum ge-
nere

nere cohonestari. Nam si, ut PLINIUS (a) testatur, nemo impedire potuerit, quo minus Corneliae Gracchorum Matri haud dubio a filiis pretiosissima erecta sit statua: Quid me impedire possit piae ac Christianae Matris filium, quem ad exhibendum ejusmodi monumentum patrii mores alliciunt, pietatis Leges adstringunt, magnorum illustriumque heroum exempla invitant? Invitant inquam. Quis enim est, qui non admirabilia illa exempla, quae historiarum fides nobis suppeditavit, imitari, quam tantum admirari malit? IO. GEORGIVS I. Elector Saxo, quem jamdudum mortuorum eripuit regnum, vivit & viget adhuc in vivorum memoria, non tantum ob animi celsi, rerumque splendidissime gestarum gloriam, sed etiam ob summae erga Matrem pietatis admirabilitatem. Illam uti testantur antiquales: ita hanc egregie demonstrant & in perpetuum praedicabunt duae monetae illae, hujus gloriosissimi Electoris jussu confectae; In quarum priori haec egregia sententia insculpta legitur: HONORA MATREM. (b) In posterioris autem monetae latere uno conspicitur Rex, manutenens sceptrum, ac sedens in solio, cui adjuncta apparet Regis Mater, ad dextram ejus itidem in sella quadam confidens, cum inscriptione: VT SALOMO (c) SIC EGO MATREM 1617. Latus vero alterum signant manus duae complicatae, aliis duabus impositae, & ad nubem, supra qua SS. Dei nomen יְהוָה apparet, erectae, & circum eas haec verba: MA-

F 2

TER-

(a) *Hist. Nat. Lib. XXXIV. Cap. IV.*(b) teste D. ROEBERO P. III. *Arc. Triumph. pag. 542.*(c) *1. Reg. II. vers. 19. seqq.*

TERNIS PRECIBVS NIHIL FORTIVS. (d) Videsne ex ungue Leonem, imo judicasne ex summe laudabili monumento gloriosissimum pietatis erga Matris commendatae exemplum? Sed hic laudatissimus Princeps non solus est ex heroum numero, qui tam eximiae pietatis se declaravit memorem. Nam ejus admirabilitas etiam ex augustissima Domo Brunsvicensi elucet, atque itidem ex moneta quadam, quam heic paucis describemus, apparet. Est autem illa funerea, Serenissimam Viduam HEDWIGIAM, Ser. Ducis IULII olim conjugem ab ejus filio confecta, in cujus latere uno Insignia Brunsvicensia, a viro tetrico manu apprehensa, conspiciuntur, circumjectis verbis: HENR. IVL. D. G. P. EP. HALB. D. BRV. E. L. In altero latere haec legitur Inscriptio: D. M. ILLSS. PRINC. DN. HEDWIGI. MARCH. BRAND. D. BRVNS. ET. LVN. VIDVE. MATRI. DILEC. F. F. OBIIT. XI. CAL. NOVEMBRIS. ANNO. M DC II. VIXIT. ANN. LXII. ME. VII. D. XX. (e) Quibus exemplis gloriosis & ad memoriam satis insignibus, si curiositas nostra satiari nequeat, perferuari ei licet antiquitatem, quae itidem mirabilium exemplorum nunquam non plena esse solet. Non minus autem mirabile quam jucundum est splendidissimum illud monumentum, quod SIMON Iudaeorum ille Dux atque heros gloriosissimus mortuae Matri ac familiae suae erexisse legitur in Macabaeo-

- (d) Hujus monetae ut & aliarum ejusdem Autoris mentionem quoque facit *Dn. TENZELIUS in Monatl. Unterredungen an. 1697. Mens. Julio, pag. 554. seqq.*
- (e) vid. *TENZELIUS c. l. p. 557. seq.*

cabaeorum historia. (f) Imo mirabilius adhuc est illud pietatis amorisque erga Matrem exemplum, quod PLYTARCHVS diligentissimus heroicarum virtutum scriptor & admirator memoriae prodidit, de P. Sertorio (g) scribens: Πυθόμενος τὴν τελευταίην τῆς μητρὸς, ὀλίγος ἐδέησεν ὑπὸ λύπης προέσθαι τὸν βίον. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας ἔτε σύνθημα ἔδεδε, ἔτε ὀφθείς τινι τῶν φίλων ἔκειτο. Non placet nec expedit nobis, diu hic disputare, num tantus dolor de morte matris conceptus tantum condecoret heroem, quantus Sertorius fuisse dicitur. Nam quicquid naturae insitum, impressum atque insculptum quasi est, & quicquid natura volente, urgente imo cogente fieri solet, id quidem sapienter moderari, non autem ulla ratione expellere poteris, quamvis virtute Achillem & animi robore Herculem Tibi exaequare videaris. Si quid autem in hoc exemplo peruestigandum putem, illa mortuae virtus est, quae in filio heroe tantum luctum excitare potuerit. Etenim virum tanta fortitudinis gloria excellentem gravi causa destitutum tam vehementer luxisse credibile non est. Verum quantumcunque virtutis laudem Matri hujus Ducis affingas, illa tamen non meliori jure cum Matriona Christiana, quam Barbara forte Ciliciana cum Zenobia, & ulula cum manucodiata comparari poterit. Si enim saluberrima divinae gratiae lux hominum mentibus non oborta est, omnes eorum actiones, quas virtutum nomine condecorant, minus hoc nomen, quam Simio-

F 3

rum

(f) *Lib. I. Cap. XIII. vers. 27. sqq.*(g) *in exponenda ejus vita, Tom. I. Opp. p. 580.*

rum gesticulationes laudabilium factorum opinionem sustinere queunt. Carent enim recta virtutis norma, carent accurata virtutis institutione, carent ipso denique virtutis fundamento. Quam autem Matronam haec rectoris virtutis ornamenta deficiunt, illius iactura tam flebilis ac luctuosa non est. Quid! Si B. Matris meae vitam modeste percurrere liceat, haud dubie longe potiores causas maturum ejus obitum lugendi offendam. Mea enim, quam amisi, fuit Christiana, hoc est, omni virtutum, quibus hoc nomen continetur, laude condecorata. Siquidem nativitatis ingenuitatem, educationisque honestatem ita ornaverant, ut Parentes de eximia indolis filia, Maritus de suavissimae virtutis focia atque exoptatissima Matrefamilias, filii ac filiae de dulcissima Matre, tota familia de acceptissima cognata, ac pauperes denique de benignissima Matrona gaudere potuerint. Quam quidem laudem non adeptam fuisset, nisi secundum sanctissima Christi praecepta, (quae in omnibus rebus tanquam normam & exemplar intuita est) vitam suam conformare studuisset. Sacrarum enim literarum lectioni ita quotidie dedita fuit, ut quoties eas perlegerat, toties relegere gauderet. Non dicam quanto studio Libros Scriverii, Lassenii, aliosque plures perlustraverit. Orationes enim divinae uti ei per omnem vitam eximio erant oblectamento: ita in calamitatibus, quas identidem perpeffa est, unicum solatium ex earum perlustratione repetere consuevit. Quod etiam testatur dictum ejus funebre (h) ab ea jam ante

(h) ex Ps. XCIV. vers. 19. deploratum.

ante XXX. annos selectum, propterea quod illud cum statu & conditione sua mirifice congruere intellexerat. Nam & calamitatem & consolationem usque ad ultimum vitae halitum non mediocriter sensit. Calamitosum enim erat, omnes liberos usque ad unum morte amittere, calamitosum erat, per multos saepe dies sensu divinae gratiae ac fidei destitui, calamitosum erat, nimia morbi diuturnitate tentari, ac nimis longa angoris gravitate premi, calamitosum erat, in doloris vehementia omni solaminis suavitate privari, calamitosum ino miseratione dignum erat, apertis fenestris coelum intueri, & omnibus collectis viribus a DEO redemptionem petere. Sed num in perpetuum durat calamitas, dolor corporis & angor animi? Num nulla redemptionis spes reliqua est? Haudquaquam. Post nubila Phoebus. Sublatis omnibus calamitatis tenebris resurget jucundissima divinae misericordiae lux, devictis Satanae & omnis generis tentationibus apparet IESVS, tanquam summus iustitiae Sol, redemptor & Salvator, qui amplectitur animum redemptionis cupiditate flagrantissimum, ornatque eum aeterna perfectissimae beatitudinis corona. Hac autem Matrem meam defunctam nunc condecoratam splendere, visiones, quae biduo ei ante mortem contigerunt, haud obscure significant. Ipsa enim vigilans IESVM manu praebita, se abducere volentem, & pridie quam expiravit, subito lucidam quandam speciem & manum sibi perbellum fuscillum eximiiis floribus refertum porrigentem, quippe floribus illis caput suum ornaturam, vidisse sibi visa est. Non me hic terret illud, quod ii de hujus generis

ris visionibus sentiant, qui semper has narrationes pro
vanis deliramentis & inanibus phantasmatis habe-
re consueverunt. Etenim quibus visionibus proxi-
mae redemptionis praenuntiis gratus responderet even-
tus, eae ad deliramentorum numerum non satis caute
referri solent. Quare nullus dubitandi restat locus,
quin & mea tot laetis auguriis communita dulcissima
Mater e vita beate discesserit. Qui quidem discessus,
quum valde praematurus sit, filium absentem non potest
non contristare; Quum tamen beatus fuerit, omnem il-
le consolationem respicere nec potest, nec debet. Quae
consolatio, uti ex hac Epitaphiorum consideratione
quodammodo orta & aucta, ita Epitaphiis nonnullis
Familiae meae firmanda, atque supremo pietatis in ju-
cundissimam Matrem monumento signanda erit. Pri-
mum ergo, prout mortuorum, quorum Epitaphia super-
sunt, ordo postulare visus est, in hac carta locum da-
mus illi, quod in memoriam B. Avi mei positum, at-
que sequentibus verbis conceptum est:

D. O. S.

GVILIELMO. DIEZIO

GEISLINGAE. M DC XXIII. NATO

ARGENTOR. IN. DOCT. PHIL. PROMOTO

VLM. GYMNASII. RECTORI

ELOQ. GRAECAEVE. LING. PROF.

NEC. NON. BIBLIOTHECARIO

VIRO. IN. EXEMPLVM. PIO

ERVDITIONE. VETERIBVS. COMPARANDO

QVI

QVI

IMMITIBVS. FATIS. PRIMA. AETATE. AGITATVS
 LAETIORA. DEINCEPS. EXPERTVS
 INSIGNIBVSVE. HONORIBVS. ORNATVS
 DISCIPLIS. PRAETEREA. INNVMERIS
 ERVDITIONIS. HAEREDIBVS. RELICTIS
 IN. PACATA. ILLA. SE. RECEPIT
 ANNO. OFFIC. SCHOLAST. XLIV
 AETATIS. LXXII. SECVLI. XCIV. PRID. KAL. IVLH
 MONVMENTVM. HOC
 OPTIMO. PARENTI. CVM. LACRYMIS. POSVIT
 FILIVS. NATV. MAXIMVS
 MARCVS. CVNRADVS
 SER. ELECT. SAX. ARCHIT. ET. STATVAR.

† † †

SAXVM. ISTHOC. CLAVDIT. DIEZAEI. CORPORA. VMBRAM
 ORBIS. HABET. FAMAM. SPIRITVS. ASTRA. PETIT.

B. Avum iusto heic ordine excipit Patruus, hujus Epitaphii, ut ex adscripto nomine liquet, Autor; Nam illum praeceuntem secutus est, ad eundem quidem finem, & eandem beatitatem, sed non eadem mortis serenitate usus. Etenim ad triginta trium illorum Serenissimum Poloniae Regem comitantium numerum aggregatus fuit, qui incendio illo detestabili, annum supra sesquimillesimum ducentessimum quartum insigniente, & Petrowinum Poloniae vicum denotante, cheu!

G

miser-

miserrime & crudelissime perierunt. Quum igitur eandem mortis atrocitatem cum illis perpeſſus ſit, idem cum illis epitaphium habet; quod non tantum per ſe, ſed & ob autorem ejus, Illuſtriſſimum belli Ducem de VENEDIGER huc translato dignum viſum fuit:

Triginta trium Aulicorum

oſſa,

quorum nonnulla & origine illuſtria

& virtute praecleara,

alia

non niſi gratia & honore,

quod magno inſerviverint Principi,

nota fuere,

unus hic tumulus

regit.

Quaeris Viator, quare?

ſic fata volebant.

Vno enim incendio cuncti

periere.

Et quos natura,

& qualitate & dignitate,

adeo

non

*non pridem distinxerat,
 fors
 aequali mortis genere
 aequavit.*

*O fluxam hominum gloriam!
 quae tam lubrico stat pede.*

*quod
 nec herus a seruo
 nec doctus ab indocto
 vel post unam etiam horam
 jam dignosci possit.*

Homo.

*mirare
 fragilitatem tuam
 nullitatem honorum & bonorum
 vanitatem omnium.*

*cave
 non corporis, non fortunae
 confidere dotibus,*

*quas
 vel praestantissimas*

G 2

unum

*unum etiam momentum
delet, rapit, destruit.*

cerne

*Et in hoc tumulo
quam verum illud:
Mors omnia aequat.*

Disce

*horum habere curam,
quae sunt perennia.*

Venit enim

Dies ille terribilis,

quo

*simile his fatum
cuncta subibunt*

Nunc autem denique ad Te, B. Mater venio, Epitaphio
Tuo has primitias Juventutis meae, ad quas conficien-
das mors Tua, mihi acerbissima primum instinctum de-
dit, obsignaturus:

LECTOR

EPITAPHIORVM.

51

LECTOR

PARVMPER. SISTE

LEGE. MIRARE. LVGE

MONVMENTVM. HOC

POSITVM. EST. IN. MEMORIAM

CATHARINAE. VRSVLAE

MATRONAE

QVAM. MIRABERIS

FVIT. ENIM. ANIMI. ET. CORPORIS. DOTIBVS.

MIRATV. DIGNA

LVGEBIS

FACTA. ENIM. EST. IRREPARABILIS

QVAERISNE.

QVAE. QVALIS. QVANTA. FVERIT?

NATA. EST. VLMAE

PRID. ID. OCTOBR. A. C. CIO IDC LXVI

ORTA

E. DOMO. ET. FAMILIA

ZECHIANA

IN. INCLVTA. AC. LIBERA. S. R. I. REPUBLICA. VLMENSI

ET. TOGA. ET. SAGO

VALDE. CONSPICVA

G 8

A. TE-

A. TENERIS

PIETATE

AC. OMNI. GENERE. VIRTVTVM. MVLTIEBRIVM
IMBVTÁ

SPECVLVM. FOEMINEI. SEXVS

SESE. EXHIBENS

AN. AET. XXII. POST. C. N. CIO IOC XXCHX

D. XIX. CAL. SEPT.

MATRIMONII. SIBI. FOEDERE. IVNXIT

DN. M. IO. GVIL. DIEZIVM

TVNC. DIACONVM. NVNC. PASTOREM

APVD. LEIPHEIMENSES. VIGILANTISSIMVM

IN. QVO. ET. CVM. QVO

VIXIT. ANNOS. XXX. CVM. DIMIDIO

AC. QVAMDIV. VIXIT

FVIT. PROBA. FVIT. VUTILIS. FVIT. IVCVNDA

HINC

A. MARITO. ARDENTISSIME. AMATA.

FVIT. ET. FRVCTVOSA

DVODECIES. ENIM. FACTA. MATER

TOT. EI. EX. SE. DEDIT. PIGNORA

QVINQVE. SIBI. SEPTEM. ILLI. SIMILIA

HORVM

HORVM

XI. NON. AMISSIS. SED. PRAEMISSIS

VNICVM. TANTVM. RELIQVIT

FILIVM

QVI. PROPTER. INELVCTABILEM. IACTVRAM

ETIAMNVN

DOLET. LVGET. MOERET

IPSA. ENIM

QVAE. PRIOR. INTRAVERAT. PRIOR. QVOQVE. EXIIT

ATQVE

ANN. AET. LII. O. R. cō 15cc XIX. III. CAL. MART.

EX. HOC. MVNDO. AD. DEVM. ABIIT

CORPVS. VERO

CVM. EX. TERRA. FACTVM. SIT

TERRAE. REDDI. VOLVIT

HOC. TE. SCIRE. VOLEBAM

LECTOR

ABI. ET. VALE.

E Matris tumulo TIBI nata occasio scripti,
E scripto surgit nunc TIBI dignus honos.
Hoc pede pergenti Patriæ veniet quoque Laurus,
Aevo quam memori haud eximet ulla dies.
Sic TIBI faustus honos! sic hoc Doctissime DIEZI!
Praefagit Studium fata futura TVVM

Gratulaturus ex voto Nobilissimo Dn.

Respondenti & Auctori huius Dissertationis hæc apponere voluit

Opponens

IO. HENRICVS HARTLEBEN,

I. V. D. & Serenissimi Ducis

Saxo-Isenacensis

Confiliarius.

Wlegt man Gelehrten sonst ein Denckmahl
aufzusetzen,
So zeugt von ihrem Ruhm ein Holz, ein todter
Stein,
Wie! soll man Dein Verdienst vielleicht in Marmor
ätzen?

D! das ist viel zu schlecht, es muß was bessers seyn.
Ein jeder der Dich kennt, und Deine grosse Gaben,
Der spricht: Du sollt an uns ein Lebend Denck-
mahl haben.

Hiermit wolte dem Herrn Autori wegen
rühmlichst abgelegten Speciminis schuldig-
ster massen gratuliren

Dessen Ergebenster

I. G. v. LENGERKE.

Opponens.

Soll sonst die Ewigkeit von unsern Thaten
lesen,

So zeigt die Uberschrift, was unser Ruhm gewesen,
Die eine kluge Hand in Erz und Marmor äßt,
Und unsrer Nichtigkeit zu einem Denckmahl setz.
So wird das sterbliche dem sterblichen entnommen,
Und unsre Tugend muß zur späten Nachwelt kom-

men,
Wenn ein beliebter Stein die Asche überdeckt,
In welchen Fama selbst viel Ehren-Zahnen
steckt.

Erlaube wehrter Freund, daß ich mich darfferkühen
nen,

Dein Epitaphium auch schriftlich zu bedienen,
Das Dein geschickter Geist sehr sinnreich auf-
geführt,

Und die gelehrte Welt mit ihrem Lob-Spruch ziert.
Wobey ich recht vergnügt will Ehren-Säulen
bauen,

In welche meine Hand soll diese Worte hauen:
Verwesung zähme dich, hier ist dein Recht besiegt,
Weil Unverweslichkeit hier eingegraben liegt.

Durch diese wenige Zeilen wolte seine sonderbare Hochachtung
vor den Herrn AVTOREM am Tag legen, und sich zugleich
nebst schuldiger Gratulation fernerhin bestens empfehlen

IO. CHRISTIAN PHILIPP DE KVNSBERG,

L. N. F. E.

Opponens.

Quod TIBI perdocti atque pii Patris aemula
mens sit,
Doctrinae solidae splendida signa probant;
Quod virtus Matris vivat post fata superstes,
Id monstrat pietas viva & imago TVA.
Sis felix semper, bona TE fortuna sequatur,
Fata TIBI porro prosperiora fluant.

Haec

Fraenobilissimo Dn. DIEZIO, in amicitiae tesse-
ram, sui que commendationem gratulabun-
dus apposuit

GEORG. GVILIELM. DE KVNSBERG.
Eques Francus.

Promeritas laudes nolo compescere DIEZI
Dum Pallasque Themis prospera vota fe-
runt.

Hoc virtutis honos, hoc admiranda meretur
Sedulitas, Probitas, ingenii que decus.
Est mihi prona quidem, modo non sit laudibus
impar

Mens obstricta mea, haud scribere plura queo.

Hisce Nobilissimi atque Doctissimi Dn. RE-
SPONDENTIS atque amici integerrimi lau-
des debitas conticere non potuit, insu-
perque de singularis eruditionis Specimine
animus gratulatus est

IOANNES GEORG. Sischee /
Graefenthalensis.

Doctrinae sortem quando exegere Camoe-
nae,
DIEZ studii usuram reddidit ecce sui;
Atque satisfecit. Cupiunt ea nomina Musae,
Perpetuo sortem foenore qui superent.
Doctrinam comitatus honos, comitabitur ergo
Ipsum dignus honos sedulitate sua.

His paucis Nobilissimo eruditissimae Dissertationis
AVTORI, Fautori atque amico suo aestuma-
tissimo de egregio Specimine gratulatur

IO. THEOD. SIMON,
Coburgo - Francus.

ERRATA:

- pag. 1. lin. 9. pro boni, lege bonae.
pag. 12. lin. 23. pro fueris, l. funeris.
pag. 13. lin. 12. pro monte, l. morte.
pag. 16. lin. 3. pro VEPIANO, l. VLPIANO.
pag. 17. lin. 21. pro nicht ihn, l. ihn nicht.
pag. 18. lin. 23. pro sepultura, l. sepultura.
pag. 19. lin. ult. pro num. 5. l. pos. 5.
pag. 22. ad fin. §i. 24. adde: pro fundamento tamen ponit, testa-
mentum non corrue.
pag. 25. lin. 25. pro alios, l. alias.
pag. 29. lin. ult. pro honesta, l. honestior.
pag. 39. lin. 6. pro conspecta, l. conspectu.
pag. 40. lin. 1. post verba: accipere consuevit, adde: non omnino
improbaturum iri.
pag. 41. lin. 3. pro haud dubio, l. haud dubie,

Jena, Diss., 1720

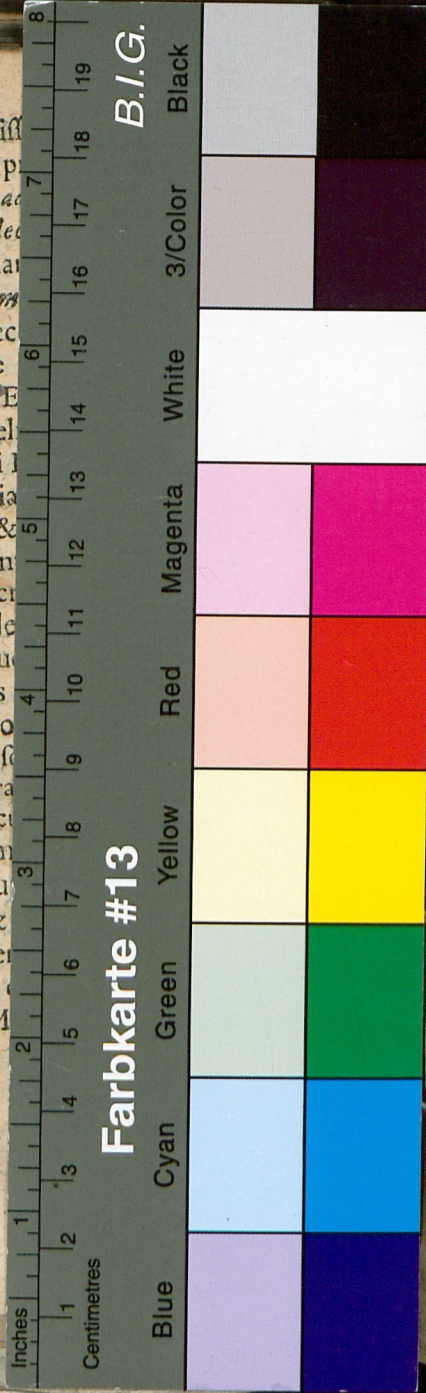

Sb.

VD 18

DISSERTATIO IVRIDICA
DE
IVRE
EPITAPHIORVM

Q V A M
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIE, IVLIE, CLIVIE, MONTIVM,
ANGARIE, GVESTPHALIE,
RELIQVA,

CONSENTIENTE ILLVSTRI ICTORVM ORDINE
PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO ET CONSVLTISSIMO

DOMINO
NICOLAO PRAGEMANNO

PH. ET I. V. D.

AVLÆ AC REGIMINIS SAXO-VINARIENSIS
ADVOCATO ORDINARIO
PATRONO, PRÆCEPTORE AC HOSPITE SVO
ETATEM DEVENERANDO

DIE VII. DEC. A. O. R. M DCC XX.

PUBLICÆ DISQVISITIONI SVBMITTIT

AVTOR

SAMVEL DIEZ

VLMA-SVEVVS.

IENÆ LITERIS FICKELSCHERRIANIS.

1720, 14
18

(7²)

